

Om författaren

*Tore Jungerstam är doktorand inom GT-exegetik. Hans doktorsarbete görs inom Åbo Akademi där han analyserar den litterära kompositionen av urhistorien, 1 Mos 1:1–11:26.*

*För mer intressant material gå till [www.urhistorien.com](http://www.urhistorien.com) eller [torejungerstam.academia.edu](http://torejungerstam.academia.edu). Han har skrivit två böcker om Flodberättelsen. Den [ena fokuserar på den Bibliska berättelsen](#), medan [den andra är en komparativ analys](#) som granskar hur den bibliska berättelsen förhåller sig till andra flodberättelser, speciellt den som återfinns i Gilgamesheposet.*

*Artikeln är den sista delen av fyra. Den publicerades i [Sändebudet](#) 12/2024.*

## Flodberättelsen – ett plagiat?

**Flodberättelsen är den längsta berättelsen i urhistorien och den utgör största delen av enheten Noachs fortsatta historia som omfattar Första Moseboken 6:9–9:29. Vi har nu kommit fram till den sista delen i serien.**

Allt sedan man först grävde fram gamla mesopotamiska berättelser om en flod har det varit en vanlig uppfattning att Bibelns flodberättelse är ett bearbetat lån från äldre mesopotamiska texter. Ibland kan man läsa att detta är ett faktum lika säkert som att jorden är rund.

Av de berättelser som berör urhistorien, 1 Mos 1–11, är flodberättelsen den enda som det som en helhet finns uppenbara paralleller till. Vad gäller skapelseberättelsen finns det andra berättelser som delvis handlar om skapelse, men som helhet liknar ingen av dem Bibelns skapelseberättelse överhuvudtaget. Varken till form, innehåll eller struktur.

Men det är alltså annorlunda med flodberättelsen. Där finns gemensamma drag och paralleller som är så många att det är en naturlig slutsats att berättelserna har något slag av relation.

Det finns åtminstone tre möjliga förklaringar till detta:

1. Gamla testamentet har lånat av mesopotamiska berättelser.
2. Mesopotamiska berättelser har lånat av Gamla testamentet.
3. Bägge berättelser går tillbaka till en gemensam tradition eller händelse.

Det är den första förklaringen som ofta presenteras som självklar.

## Olika mesopotamiska berättelser

Det finns tre välkända mesopotamiska flodberättelser: Den kortaste och kanske äldsta är *Den sumeriska flodberättelsen*. De två andra ingår i långa epos: *Atrahasiseposet* och *Gilgamesheposet*.

Jag har sett ”dokumentärer” som hävdar att det är en självklarhet att den sumeriska flodberättelsen är den som Bibeln lånat sin berättelse från. Jag frågar mig om de som hävdar det verkligen har läst berättelsen. Den är så kort att den inte gör annat än beskriver en flod där en hjälte blir räddad och sedan offrar till gudarnas ära. Temat är givetvis gemensamt, men det finns ingen grund för att hävda ett litterärt lån.

Flodberättelsen i Atrahasiseposet är betydligt längre och innehåller fler likheter. Men den som har mest likhet med den bibliska är den berättelse som ingår i Gilgamesheposet, och därför koncentrerar jag mig på den.

Gilgamesh var antagligen en historisk kung i Uruk – det bibliska Erech i Första Moseboken 10:10 – som blivit mytologiserad. Man tror att han regerade under 2700-talet f.Kr.

Eposet är såväl det längsta som det vackraste babyloniska verk man känner till. Det består av tolv lertavlor, och flodberättelsen utgör endast en liten del av helheten. Den finns nedtecknad på två tredjedelar av den elfte tavlan, och utgör endast omkring 5 procent av hela eposet. Man tror att de äldsta berättelserna om Gilgamesh är nedtecknade före år 2 000 f.Kr., medan eposet som helhet färdigställdes före år 1 600 f.Kr.

### Flodberättelsen i Gilgamesheposet

I Gilgamesheposet heter flodhjälten Utnapishtim. Han är en halvgud med evigt liv, och när Gilgamesh träffar honom vill han veta hur han uppnådde denna position. Det är då Utnapishtim börjar berätta om floden.

Berättelsen börjar med att gudarna fick lust att ställa till en stormflod. Men *en* gud, Ea, avslöjar planen för människorna och flodhjälten får order om att riva ner sitt vasshus och bygga ett skepp av det.

Skeppet ska vara format som en kub, 60 meter på alla sidor, och den delas in i sju våningar. Det beskrivs hur det byggs upp på fem dagar med hjälp av tusentals arbetare. Jordbeck och tjära nämns. Skeppet lastas med mat och djur av alla slag. Inte bara flodhjältens familj går ombord, utan även alla arbetare.

När floden sedan bryter ut med våldsamt kraft blir också gudarna själva rädda för den. De gråter och gömmer sig av skräck. De frågar sig också varför de kom på den dåliga idén att sända en flod.

Floden varar i sju dagar, tills farkosten strandar på ett berg. Flodhjälten öppnar en lucka och ser tolv öar. Han väntar i sju dagar och sänder därefter en duva som kommer tillbaka, sedan en svala som kommer tillbaka och sist en korp som *inte* kommer tillbaka. Då offrar flodhjälten till gudarna, vilket innebär att han matar dem och de surrar kring offren som flugor. Därefter upphöjs flodhjälten Utnapishtim till gudavärlden och blir odödlig.

## **En jämförelse mellan berättelserna**

Det finns tydliga likheter mellan flodberättelserna i Bibeln respektive Gilgamesheposet. Bägge talar om en flod, och om en flodhjärte som räddar livet genom att föra in djur, människor och mat på en farkost, där mått anges och jordbeck nämns. Bägge farkoster strandar på ett berg, en lucka öppnas, fåglar sänds ut och sist offras det.

Bland annat på basis av dessa likheter är det vanligt att hävda att Bibeln lånat sin berättelse härifrån. Men är detta en välgrundad slutsats?

Det första jag ska granska är huruvida Bibelns flodberättelse är en avmytologiserad version av Gilgamesheposets flodberättelse, vilket är ett ganska vanligt påstående.

## **En avmytologiserad version av Gilgamesheposet?**

Om Bibelns flodberättelse skulle vara en avmytologiserad version av Gilgamesheposet, borde man förvänta sig att Bibelns version bara hade uteslutit eller omarbetat det uppenbart polyteistiska i Gilgamesheposet, medan man behållit det övriga materialet. Stöder en analys av texterna den här uppfattningen?

Flodberättelsen i Gilgamesheposet består av 1 337 ord. Av dessa handlar 235 ord om händelser som är parallella med Bibelns version. Det är mindre än en femtedel! I regel uttrycker dessutom parallellerna helt olika fakta. Dessutom finns det ytterligare nästan 400 ord som saknar mytologi, men som trots det inte har någon motsvarighet i den bibliska berättelsen. Om den bibliska texten vore en avmytologiserad version hade man inte haft skäl att ta bort till exempel beskrivningen av bygget.

Analysen visar att den bibliska berättelsen inte är en avmytologiserad version av Gilgamesheposets berättelse.

## En analys av det gemensamma

Jag har identifierat tolv teman i berättelsen som jag sedan granskat för att se huruvida det finns likheter dem emellan eller inte.

**Motiv.** Inga likheter. I Gilgamesheposet uttrycks endast att gudarna "hade lust" att sända en flod, medan det i den bibliska berättelsen finns en tydlig etisk motivering för såväl sändandet av floden som att just Noach blev utvald.

**Instruktioner för bygget.** Inga likheter vad gäller mått, material eller tillvägagångssätt.

**Beskrivningen av livet som ska tas in i arken.** Skillnaden är litterärt sett stor. Men att allt liv ska in i farkosten är gemensamt.

**Hur flodhjälten förklarar situationen för andra.** Saknas i Bibeln.

**Beskrivning av hur arken byggs och sjösätts.** Saknas i Bibeln.

**Beskrivning av när floden bryter ut.** Inga likheter. I Gilgamesheposet är gudarna livrädda.

**Beskrivning av situationen då floden regerar.** Inga likheter.

**Arken strandar.** Här finns en likhet vad gäller att farkosten strandar på ett berg och att en lucka öppnas. I övrigt finns inga likheter i vad som beskrivs och hur det berättas.

**Arken lämnas.** Saknas i Gilgamesheposet.

**Efter floden.** Gemensamt är att det offras och att en "välbehaglig doft" nämns. Där slutar dock likheterna. Sekvensen i Gilgamesheposet är lång och den likhet som finns består av tre rader av totalt 51. I eposet matas gudarna, varefter ett våldsamt gräl bryter ut.

**Ett förbund upprättas.** Saknas i Gilgamesheposet.

**Fågelepisoden.** Här finns det likhet.

## Fågelepisoden

Fågelepisoden är den enda längre sekvens som uppvisar verkliga likheter berättelserna emellan. Därför ägnar jag den punkten mer uppmärksamhet.

Att fåglar förekommer är i sig ingenting anmärkningsvärt. Metoden att sända ut fåglar från skepp, för att få information om förhållandena bortom vad ögat kan se, är något vanligt även i annan forntida litteratur, och var en vanlig metod i antik sjöfart.

Det som återstår är därmed två gemensamma fåglar, en duva och en korp. Utöver det är skillnaderna mycket stora, börjande från att en svala förekommer i Gilgamesheposet. Den litterära utformningen, ordningen, perioder av väntan med mera saknar likheter.

Gilgamesheposet saknar även den vackra beskrivningen av hur duvan återvänder och Noach sträcker ut sin arm för att föra in den i arken igen, liksom episoden då Noach får se ett friskt löv i duvans näbb. Gilgamesheposets fågelepisod utgör endast 40 procent av den bibliska. Den bibliska har även en logisk ordning i sändandet – korpen, som har lättast att finna föda, sänds innan duvan.

Det finns ingenting i texten som stöder att Gilgamesheposet skulle utgöra en litterär förlaga till den vackra beskrivningen i Bibeln. Händelsen är gemensam, men ingenting i det litterära uttrycket eller i ordning och tidsangivelser visar spår av ett lån.

För den som vill veta mycket mer hänvisar jag till min bok. Här konstaterar jag bara att en kritisk granskning av de båda texterna inte ger stöd för uppfattningen att någondera versionen är ett litterärt lån eller en bearbetning av den andra.

## **Berättelsernas innehåll och omfattning**

Lennart Warring och Taina Kantola, som är experter på Gilgamesheposet, hävdar följande: ”Eposets flodberättelse är en mycket utförligare, längre och mer detaljrik redogörelse för syndafloden än den som återfinns i GT.”

Det är ju ett intressant påstående. Bibelns berättelse består nämligen av knappt 1 800 ord på svenska, medan eposets svenska version utgörs av cirka 1 350 ord. Bibelns version är således ungefär en tredjedel *längre*, inte kortare!

Hur är det då med detaljrikedomen? När jag räknade de olika detaljerna för händelserna före, under och efter floden blev resultatet att den bibliska berättelsen innehåller mer än dubbelt fler detaljer om floden. Hur är det då möjligt att experter på eposet hävdar det motsatta? Jag har inget bra svar på den frågan.

## **Min slutsats**

Trots att det inte finns stöd för ett litterärt beroendeförhållande är ändå den stora bilden gemensam. En gudom sänder en flod, människor och djur räddas genom att en flodhjärte bygger en farkost. Farkosten strandar på ett berg, en lucka öppnas, fåglar sänds ut och det förrättas offer i slutet.

Utöver avsaknaden av mytologi är det en skillnad som sticker i ögonen i Bibelns berättelse: graden av realism. Arkens mått i Bibeln ger bästa möjliga flytegenskaper. Gilgamesheposets farkost är av vass, formad som en kub, 60 meter på alla sidor. Den skulle snurra som en tärning i en storm.

Eposets farkost byggs på några dagar varefter en flod på sju dagar följer, därefter en väntan på ytterligare sju dagar och sedan offras det. I Bibeln anges ingen tid för byggandet, men däremot framgår att processen från flodens start till att arken lämnas är ett helt år.

Man kan notera att det tar sju månader från det att arken strandar på Ararat tills Noach och djuren går ut ur den. De väntar hela två månader *efter* att Noach avlägsnat delar av taket och med egna ögon konstaterat att marken nu var helt torr. Det fanns alltså månader av väntan efter att vattnet redan var borta, vilket ger växtligheten tid att återhämta sig.

Det finns en logisk förklaring till att vi parallellt med en biblisk berättelse, som i jämförelse är realistisk, har liknande berättelser som är fyllda av mytologi och helt saknar realism. Detta skulle bli resultatet om händelsen är verklig, och berättelsen om denna händelse bevarats realistiskt i den bibliska versionen, medan den på annat håll har mytologiserats. Grundberättelsen är densamma, men variationerna är precis sådana man kan förvänta sig i ett dylikt scenario.

Jag ansluter mig därför till de forskare som menar att alternativ tre är den mest logiska av de möjliga förklaringarna som jag presenterade i början av artikeln: Bägge berättelser går tillbaka till en gemensam tradition eller händelse.

Med detta avslutar jag min genomgång av flodberättelsen. Jag återkommer senare med nästa enhet i urhistorien: Noachs söners fortsatta historia. Om det intresserar ses vi då!

Tore Jungerstam

## Annan forskning av Tore Jungerstam:

Alla arbeten kan läsas via <https://urhistorien.com> eller [torejungerstam.academia.edu](mailto:torejungerstam.academia.edu). De kan också beställas som böcker från [tore.jungerstam@gmail.com](mailto:tore.jungerstam@gmail.com).

- 2013 [\*1 Mosebok 1:1–2:3 och det babyloniska eposet Enuma Elish\*](#). *En analys av det gemensamma i kosmogonin och av texternas syfte*. Pro gradu avhandling. Teologiska Fakulteten, Åbo Akademi.
- 2015 [\*Hur förhåller sig Edenberättelsen till skapelseberättelsen\*](#). *En analys av struktur och innehåll*.
- 2016 [\*Historien om Kain och Abel\*](#). *En analys och kommentar av 1 Mos 4*.
- 2017 [\*En analys och kommentar av 1 Mos 5:1–6:8\*](#): *Adams och människans fortsatta historia*.
- 2018 [\*Noachs fortsatta historia\*](#). *En analys och kommentar av 1 Mos 6:9–9:29*.
- 2018<sup>1</sup> [\*Flodberättelsen i GT och Gilgamesheposet\*](#). *En komparativ analys*.
- 2020 [\*1 Mosebok 1:1–2:3 och det babyloniska eposet Enuma Elish\*](#). *En analys av det gemensamma i kosmogonin och av texternas syfte*. En bearbetad upplaga med förklaringar till hebreisk text.
- 2021 [\*Översikten av nationerna\*](#). *En analys och kommentar över 1 Mos 10*.
- 2021<sup>1</sup> [\*Babels torn samt Shems fortsatta historia\*](#). *En analys och kommentar av 1 Mos 11:1–26*.
- 2023 [\*Terachs fortsatta historia\*](#) – berättelserna om Abraham. *1 Mos 11:27–25:11*. Översättning med litterär analys.
- 2024 [\*Jona bok\*](#). Översättning med kommentar.